

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять та самостійної роботи
з дисципліни

«ПЕДАГОГІКА»

для студентів денної форми навчання
напряму підготовки А5 Професійна освіта

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
педагогіки, журналістики
та міжкультурних
комунікацій
Протокол №6 від
16.01.2026 р.

Київ – 2026

УДК 37(075.8)

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Педагогіка» (для студентів денної форми напряму підготовки А5 Професійна освіта) / Укл.: О.Г.Кузьменко. – Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2026. – 50с.

Методичне видання спрямоване на формування в студентів здатності розв'язувати складні професійні завдання в умовах невизначеності засобами педагогічної науки, розвиток їхньої суб'єктності в навчанні, педагогічної творчості та варіативності змісту й технологій навчання, а також на опанування теоретичних основ сучасної педагогіки відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту».

Укладач: к.пед.н., доц. О.Г.Кузьменко

Відповідальний за випуск: доцент О.Г.Кузьменко

Рецензент: д.пед.н., проф. Є.А. Зеленов

ПЕРЕДМОВА

Цілі вивчення курсу - наведені в даному курсі матеріали спрямовані на формування здатності у студентів вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням положень, теорій та методів педагогічної науки; забезпечення можливості майбутньому фахівцеві стати суб'єктом навчальної діяльності; розширення межі педагогічної творчості; забезпечення варіативності змісту, завдань і технологій навчання; озброєння студентів ґрунтовними знанням теоретичних основ сучасної педагогіки, необхідних для організації навчання в умовах реформування освіти відповідно до Закону України «Про вищу освіту».

Метою лекційних занять за дисципліною є формування знання понятійного апарату, вивчення основ педагогіки в системі освіти, принципів, методів, педагогіки.

Метою практичних занять за дисципліною є закріплення лекційного матеріалу, формування системи знань про закономірності, принципи, зміст, форми, методи та засоби навчання, виховання; оволодіння системою гностичних, проєктувальних, конструктивних, організаторських і комунікативних умінь; розвиток критичного, креативного мислення, здібностей до професійної рефлексії та самовдосконалення; здійснення аналізу різноманітних педагогічних ситуацій та прийняття рішення; розвиток позитивної мотивації до професійної діяльності;

Метою самостійної роботи є систематизація і закріплення отриманих теоретичних знань і практичних навичок у бакалаврів; формування у них умінь самостійного використовувати нормативну літературу; розвиток пізнавальних здібностей і активності студентів, їх творчої ініціативи, самостійності, відповідальності та організаційності; формування самостійності мислення, здібностей до саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації; розвиток дослідницьких вмінь.

Курс може бути корисним здобувачам вищої освіти за спеціальністю «А5.39 Професійна освіта. Цифрові технології» та всім іншими спеціальностями.

Завданнями вивчення дисципліни є ознайомлення студентів із сукупністю відомостей про: предмет, завдання, категорії, етапи розвитку та джерела педагогіки, систему педагогічних наук, зв'язки педагогіки з іншими науками; методи, елементи та послідовність етапів науково-педагогічного дослідження; фактори та рушійні сили розвитку й формування особистості; компоненти змісту освіти, нормативні документи, у яких його відображено; сутність і структуру процесів навчання й виховання; принципи, методи, засоби, організаційні форми, навчання й виховання; особливості оцінювання навчальних досягнень учнів, виявлення рівнів їхньої вихованості; теоретичні засади управління закладом загальної середньої освіти та планування його діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка» для студентів денної форми навчання відводиться: кількість годин – 90; кількість кредитів ECTS – 3; лекції – 14 год., практичні – 14 год., самостійна робота студентів – 62 год.; вид контролю – **залік**

Практична робота за курсом «Педагогіка» передбачає виконання практичних завдань і завдань для самостійної роботи (тестування).

Розподіл балів, які отримують студенти

Виконання практичних завдань	70 балів
Самостійна робота (тестування)	30 балів
Усього	100 балів

Практичне заняття 1. Педагогіка як наука про розвиток, виховання та формування особистості – 10 балів

Практичне заняття 2. Процес виховання як соціокультурне явище. Принципи виховання. Методи виховання. – 10 балів

Практичне заняття 3. Процес навчання, його закономірності та принципи – 10 балів

Практичне заняття 4. Методи навчання та його організаційні форми – 10 балів

Практичне заняття 5. Розвиток освіти і виховання в європейських країнах у добу Нового часу (XVI – XVIII ст.) – 10 балів

Практичне заняття 6-7. Педагогічні ідеї українських учених XIX–XX століть: виховання особистості, колективу та професійна роль учителя – 20 балів

Самостійна робота (тестування) – 30 балів

Практичне заняття 1. ПЕДАГОГІКА ЯК НАУКА ПРО РОЗВИТОК, ВИХОВАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Основні питання:

1. Основні категорії педагогіки.
2. Джерела педагогічного знання.
3. Зв'язки педагогіки з іншими науками.
4. Основні методи педагогічного дослідження.
5. Взаємодія біологічного і соціокультурного в розвитку, вихованні та формуванні особистості.

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ

I. Здійснити категорійний аналіз основних понять педагогіки, а саме: «виховання», «освіта», «навчання», «розвиток».

1. У чому різниця між об'єктом і предметом педагогіки? Як вона відображається у визначеннях основних педагогічних категорій?

2. Чому виховання розглядають як соціально-історичне явище?

3. У чому сутність педагогіки як науки і мистецтва? Як ви розумієте слова К.Д. Ушинського: «Педагогіка – не наука, а мистецтво, – найширше, складне, найвище і найнеобхідніше з усіх мистецтв»?

4. Яке значення мають зв'язки педагогіки з іншими науками про людину для розробки теорії виховання і в чому полягають ці зв'язки?

5. Проаналізуйте сутність педагогічних категорій – виховання, навчання, розвиток.

II. За допомогою практичних та тестових завдань перевірити рівень засвоєння студентами ключових понять теми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аймедов К.В. Загальна педагогіка та історія педагогіки: підручник. Київ: Видавничий Дім «Слово». 2014. 352 с.

2. Андрощук І. В., Андрощук І. П. Методика виховної роботи: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. 320 с.

3. Башкір О. І. Теорія виховання: навч.-метод посіб. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2016. 96 с

4. Дидактика: теорія і практика: навч.-метод. посіб./О. С. Березюк, О. М. Власенко. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 211 с.

5. Загальна педагогіка : навчальний посібник / О. Ф. Євсюков, С.А. Чупахін; за ред. О. Ф. Євсюкова. Харків, 2020. 150 с.

6. Задорожна-Княжницька Л. В. Загальні основи педагогіки : навч. посіб. для здоб. вищої освіти за освітнім ступенем «Бакалавр» спец. 013 «Початкова освіта» / Л. В. Задорожна-Княжницька, І. Б. Тимофєєва. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. – 192 с.

7. Княжева І. А. Педагогіка: навчальний посібник для здобувачів освіти першого освітнього рівня (бакалавр) спеціальності 014.021 Середня освіта (Англійська мова та література). Одеса, Університет Ушинського, 2023. 110 с.

8. Пащенко М. І., Красноштан І. В. Педагогіка: навч.-метод. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 228 с.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Педагогічний детектив ♀

Мета: осмислити основні категорії педагогіки та їх взаємозв'язок.

Завдання:

- Оберіть відому історичну або сучасну особистість (педагога, науковця, митця, спортсмена тощо).

- Проаналізуйте її становлення як особистості з позицій педагогіки:

- визначте, які категорії педагогіки (навчання, виховання, розвиток, формування) відіграли ключову роль;
- які біологічні та соціокультурні чинники вплинули на її розвиток;
- зробіть висновок: що стало вирішальним у формуванні особистості?

Форма виконання: міні-есе (1–1,5 сторінки) або презентація (5–7 слайдів).

2. Педагогіка навколо нас

Мета: усвідомити джерела педагогічного знання та зв'язки педагогіки з іншими науками.

Завдання:

Проаналізуйте будь-який сучасний продукт або явище (серіал, соцмережу, комп'ютерну гру, блог, рекламу):

- які педагогічні ідеї в ньому простежуються;
- з якими науками взаємодіє педагогіка (психологія, соціологія, філософія, біологія тощо);
- які виховні або навчальні впливи він здійснює на особистість.

Форма виконання: аналітична довідка або відео-коментар (2–3 хв).

3. Я – молодий дослідник

Мета: засвоїти основні методи педагогічного дослідження.

Завдання:

Запропонуйте міні-дослідження на тему: «Що найбільше впливає на формування особистості сучасного студента?»

Необхідно:

- сформулювати мету дослідження;
- обрати 2–3 методи педагогічного дослідження;
- скласти приклад 5 запитань анкети або план спостереження;
- коротко описати, які результати ви очікуєте.

Форма виконання: письмовий проєкт (1–2 сторінки).

4. Дискусійна платформа

Мета: критично осмислити взаємодію біологічного і соціального в розвитку особистості.

Завдання:

Підготуйте аргументовану позицію щодо одного з тверджень (на вибір):

- «Особистість формується насамперед середовищем»;
- «Природні задатки визначають успіх людини»;
- «Виховання може компенсувати будь-які біологічні обмеження».

Аргументація має спиратися на педагогічні категорії, наукові факти та власні приклади.

Форма виконання: тезовий виступ або есе (до 1 сторінки).

Практичне заняття 2. Процес виховання як соціокультурне явище. Принципи виховання. Методи виховання.

Основні питання:

1. Сутність виховання як соціокультурного явища. Мета виховання.
2. Етапи процесу виховання як соціокультурного явища.
3. Закономірності та принципи виховання.

4. Методи педагогічної організації і самоорганізації дитячого колективу.

5. Методи повсякденного спілкування. Методи активного впливу на індивіда чи колектив.

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ

I. Перевірка рівня засвоєння студентами основних теоретичних положень з теми заняття.

1. Виховання як спеціально організований і свідомо здійснюваний педагогічний процес.

2. Зміст і результат виховання. Діяльнісно-особистісна концепція виховання.

3. Поняття «виховання» у широкому та вузькому розумінні.

4. Закономірності процесу виховання.

5. Принципи виховання.

II. За допомогою практичних та тестових завдань перевірити рівень засвоєння студентами ключових понять теми.

Література

1. Аймедов К.В. Загальна педагогіка та історія педагогіки: підручник. Київ: Видавничий Дім «Слово». 2014. 352 с.

2. Андрощук І. В., Андрощук І. П. Методика виховної роботи: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. 320 с.

3. Башкір О. І. Теорія виховання: навч.-метод посіб. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2016. 96 с

4. Дидактика: теорія і практика: навч.-метод. посіб./О. С. Березюк, О. М. Власенко. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 211 с.

5. Загальна педагогіка : навчальний посібник / О. Ф. Євсюков, С.А. Чупахін; за ред. О. Ф. Євсюкова. Харків, 2020. 150 с.

6. Задорожна-Княгиницька Л. В. Загальні основи педагогіки : навч. посіб. для здоб. вищої освіти за освітнім ступенем «Бакалавр» спец. 013 «Початкова освіта» / Л. В. Задорожна-Княгиницька, І. Б. Тимофєєва. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. – 192 с.

7. Княжева І. А. Педагогіка: навчальний посібник для здобувачів освіти першого освітнього рівня (бакалавр) спеціальності 014.021 Середня освіта (Англійська мова та література). Одеса, Університет Ушинського, 2023. 110 с.

8. Пащенко М. І., Красноштан І. В. Педагогіка: навч.-метод. посіб.
Київ: Центр учбової літератури, 2019. 228 с.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Кейс-аналіз «Виховання в дії»

Формат: робота в малих групах / онлайн-дошка (Miro, Padlet)

Завдання:

Проаналізуйте запропоновану виховну ситуацію (шкільний клас, студентська група, позашкільне середовище).

Необхідно:

- визначити мету виховання у цій ситуації;
- встановити, на якому етапі процесу виховання перебуває колектив;
- назвати закономірності та принципи виховання, що реалізуються або порушуються;
- запропонувати педагогічно доцільні рішення.

Форма виконання: карта кейсу / інтелект-карта.

2. Соціокультурний колаж «Виховання і культура»

Формат: індивідуально або в парах

Завдання:

Створіть візуальний або цифровий колаж, який демонструє виховання як соціокультурне явище.

У колажі мають бути відображені:

- традиції, цінності, норми суспільства;
- вплив сім'ї, школи, медіа, ровесників;
- зв'язок виховання з культурою та соціальним середовищем.

Форма виконання: колаж + коротке пояснення (5–7 речень).

3. Методичний конструктор «Обери метод»

Формат: робота в парах / мікрогрупах

Завдання:

Отримавши перелік виховних цілей, підберіть ефективні методи виховання.

Приклад цілей:

- формування відповідальності;
- згуртування дитячого колективу;

- профілактика конфліктів;
- розвиток саморегуляції.

Необхідно:

- обґрунтувати вибір методів (спілкування, активного впливу, самоорганізації);
визначити, які принципи виховання при цьому реалізуються.

Форма виконання: таблиця «Мета – принцип – метод – очікуваний результат».

4. Інтерактивна рольова гра «Педагогічний діалог»

Формат: очно / онлайн (Zoom, аудиторія)

Завдання:

Інсценізуйте виховну ситуацію повсякденного спілкування:

- педагог – учень;
- педагог – колектив;
- учень – учень (з позиції самовиховання).

Завдання для учасників:

- продемонструвати методи повсякденного спілкування;
- застосувати методи активного впливу;
- проаналізувати ефективність обраних методів.

Форма виконання: рольова взаємодія + рефлексія.

Практичне заняття 3. ПРОЦЕС НАВЧАННЯ, ЙОГО ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ПРИНЦИПИ

Основні питання:

1. Сутність процесу навчання. Гносеологічні основи процесу навчання.
2. Структура процесу навчання.
3. Психологічні основи навчально-пізнавальної діяльності учнів.
4. Виховання культури самоосвіти – основа розвитку менталітету учнів.

ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ

1. Розкрийте сутність поняття методології.
2. Що може слугувати об'єктом науково-педагогічних досліджень?
3. Які основні рівні методології педагогіки вищої школи?

4. В чому полягають особливості загально-наукового рівня методології?
5. Що лежить в основі методології гуманістичної педагогіки?
6. Поясніть сутність етнопедагогічного підходу методології педагогічного дослідження.
7. Що розкриває технологічний рівень методології дослідження?
8. Охарактеризуйте основні методологічні підходи педагогіки вищої школи.
9. Поясніть важливість методологічних категорій для педагогіки вищої школи.
10. Висвітліть процесуальні педагогічні категорії.
11. Охарактеризуйте систему методів наукових досліджень педагогіки вищої школи.
12. Які методи можна використати для здійснення емпіричного дослідження?
13. Розкрийте сутність педагогічного експерименту, основні вимоги до його проведення.
14. Які основні етапи включає науково-педагогічне дослідження?

II. За допомогою практичних та тестових завдань перевірити рівень засвоєння студентами ключових понять теми.

Література

1. Аймедов К.В. Загальна педагогіка та історія педагогіки: підручник. Київ: Видавничий Дім «Слово». 2014. 352 с.
2. Андрощук І. В., Андрощук І. П. Методика виховної роботи: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. 320 с.
3. Башкір О. І. Теорія виховання: навч.-метод посіб. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2016. 96 с
4. Дидактика: теорія і практика: навч.-метод. посіб./О. С. Березюк, О. М. Власенко. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 211 с.
5. Загальна педагогіка : навчальний посібник / О. Ф. Євсюков, С.А. Чупахін; за ред. О. Ф. Євсюкова. Харків, 2020. 150 с.
6. Задорожна-Княгницька Л. В. Загальні основи педагогіки : навч. посіб. для здоб. вищої освіти за освітнім ступенем «Бакалавр» спец. 013 «Початкова освіта» / Л. В. Задорожна-Княгницька, І. Б. Тимофєєва. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. – 192 с.

7. Княжева І. А. Педагогіка: навчальний посібник для здобувачів освіти першого освітнього рівня (бакалавр) спеціальності 014.021 Середня освіта (Англійська мова та література). Одеса, Університет Ушинського, 2023.110 с.

8. Пащенко М. І., Красноштан І. В. Педагогіка: навч.-метод. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 228 с.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Когнітивна мапа «Як відбувається навчання»

Формат: індивідуально / мікрогрупи (Miro, Padlet, аркуш А3)

Завдання:

Створіть когнітивну карту процесу навчання, у якій відобразить:

- гносеологічні основи (пізнання, істина, досвід, практика);
- основні компоненти структури процесу навчання;
- взаємозв'язок навчання і розвитку.

Обов'язково: показати логіку руху від незнання до знання.

Форма виконання: карта + усний/письмовий коментар.

2. Психологічний портрет учня

Формат: робота в парах

Завдання:

Складіть психологічний портрет учня (умовного або реального) з позиції навчально-пізнавальної діяльності.

Проаналізуйте:

- мотивацію до навчання;
- увагу, пам'ять, мислення;
- емоційно-вольову сферу;
- індивідуальні особливості пізнання.

Поясніть:

які принципи навчання слід застосувати для підвищення ефективності його навчання.

Форма виконання: аналітична довідка або таблиця.

3. Методичний кейс «Навчання зсередини»

Формат: малі групи

Завдання:

Проаналізуйте фрагмент уроку або навчального заняття (опис або відео).

Необхідно:

- визначити елементи структури процесу навчання;
- виявити реалізовані закономірності та принципи навчання;
- оцінити вплив заняття на розвиток самостійності та самоосвіти учнів;
- запропонувати покращення.

Форма виконання: таблиця аналізу або презентація.

4. Проєкт «Формуємо культуру самоосвіти»

Формат: індивідуально або в парах

Завдання:

Розробіть міні-проєкт формування культури самоосвіти для учнів (школа / студенти).

Проєкт має містити:

- мету;
- принципи навчання;
- конкретні форми і прийоми;
- очікувані результати для розвитку менталітету учнів.

Форма виконання: опис проєкту (1–2 сторінки) або інфографіка.

Практичне заняття 4. МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ

Основні питання:

1. Класифікація методів навчання. Вибір методів і засобів навчання. Фактори, що впливають на вибір методів навчання.
2. Сутність педагогічної технології.
3. Короткий історичний огляд розвитку організаційних форм навчання.
4. Урок – основна форма організації навчання. Переваги і недоліки класно-урочної системи навчання у порівнянні з іншими системами.
5. Позаурочні форми організації навчання.

ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ

1. Поняття про методи, прийоми і засоби навчання, їх взаємозв'язок.
2. Основні підходи до класифікації методів навчання.

3. Характеристика методів організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

4. Характеристика методів стимулювання навчальної діяльності школярів.

5. Характеристика методів контролю і самоконтролю у навчанні.

6. Оптимальний вибір методів, прийомів і засобів навчання.

II. За допомогою практичних та тестових завдань перевірити рівень засвоєння студентами ключових понять теми.

Література

1. Аймедов К.В. Загальна педагогіка та історія педагогіки: підручник. Київ: Видавничий Дім «Слово». 2014. 352 с.

2. Андрощук І. В., Андрощук І. П. Методика виховної роботи: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. 320 с.

3. Башкір О. І. Теорія виховання: навч.-метод посіб. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2016. 96 с

4. Дидактика: теорія і практика: навч.-метод. посіб./О. С. Березюк, О. М. Власенко. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 211 с.

5. Загальна педагогіка : навчальний посібник / О. Ф. Євсюков, С.А. Чупахін; за ред. О. Ф. Євсюкова. Харків, 2020. 150 с.

6. Задорожна-Княгницька Л. В. Загальні основи педагогіки : навч. посіб. для здоб. вищої освіти за освітнім ступенем «Бакалавр» спец. 013 «Початкова освіта» / Л. В. Задорожна-Княгницька, І. Б. Тимофєєва. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. – 192 с.

7. Княжева І. А. Педагогіка: навчальний посібник для здобувачів освіти першого освітнього рівня (бакалавр) спеціальності 014.021 Середня освіта (Англійська мова та література). Одеса, Університет Ушинського, 2023. 110 с.

8. Пащенко М. І., Красноштан І. В. Педагогіка: навч.-метод. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 228 с.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Інтерактивна мапа «Методи навчання: навіщо і як?»

Формат: робота в мікрогрупах / онлайн-дошка (Miro, Padlet)

Завдання:

Створіть класифікаційну мапу методів навчання, у якій:

- систематизуйте основні групи методів навчання;

- наведіть приклади застосування кожної групи;
- позначте фактори, що впливають на вибір методів (мета, зміст, учні, умови).

Форма виконання: інтелект-карта + коротке пояснення.

2. Методичний конструктор «Зроби свій вибір»

Формат: робота в парах

Завдання:

Отримавши навчальну ситуацію (тема уроку, вік учнів, умови навчання), оберіть:

- методи навчання;
- засоби навчання;
- педагогічну технологію.

Обґрунтуйте:

- чому ці методи є ефективними;
- які принципи навчання реалізуються.

Форма виконання: таблиця «Мета – метод – засіб – технологія – результат».

3. Педагогічна хронологія «Як змінювались форми навчання»

Формат: індивідуально або в групах

Завдання:

Створіть візуальну хронологію розвитку організаційних форм навчання:

- індивідуальне;
- групове;
- класно-урочне;
- альтернативні системи;
- сучасні змішані та дистанційні форми.

Акцент: вплив суспільних змін на організацію навчання.

Форма виконання: стрічка часу / постер / цифрова презентація.

4. Дебатна платформа «Урок: за і проти»

Формат: групові дебати (очно / онлайн)

Завдання:

Одна група аргументує переваги класно-урочної системи, інша — її обмеження у порівнянні з:

- проєктним навчанням;

- дистанційним навчанням;
- позаурочними формами.

Фінал: спільний висновок про місце уроку в сучасній освіті.

Форма виконання: тезовий виступ + рефлексія.

5. Проект «Навчання поза уроком»

Формат: індивідуально або в парах

Завдання:

Розробіть модель позаурочної форми навчання (гурток, майстер-клас, екскурсія, онлайн-курс).

Проект має містити:

- мету;
- методи навчання;
- форму організації;
- педагогічну технологію;
- очікувані результати.

Форма виконання: опис проекту або інфографіка.

Практичне заняття 5. РОЗВИТОК ОСВІТИ І ВИХОВАННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ У ДОБУ НОВОГО ЧАСУ (XVI – XVIII СТ.)

Основні питання:

1. Загально-педагогічні ідеї Я.А.Коменського. Організація навчання.
2. Обґрунтування класно-урочної системи.
3. Дидактичні погляди Я.А.Коменського. Питання виховання та шкільної дисципліни у працях Я.А.Коменського. Я.А.Коменський про вчителя та вимоги до нього.
4. Англійська педагогіка XVII ст. Педагогічна концепція Дж.Локка. Педагогічна теорія Ж.-Ж.Руссо.

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ

1. Відродженням чого можна вважати епоху, що одержала таку назву?
2. У чому сутність принципу гуманізму відродження та яким чином він вплинув на освіту?
3. Чому змінилося ставлення до науки й освіти?

4. Проаналізуйте шляхи реалізації дидактичного принципу наочності за Я.А. Коменським.

5. Дайте характеристику особливостей діяльності «Будинку радості». Хто, де, коли заснував цю школу, чому вона має таку назву?

6. Від яких рис середньовічної школи відмовилися педагоги гуманісти?

7. Назвіть особливості педагогічної концепції Дж.Локка.

8. Дайте характеристику педагогічної теорії Ж.-Ж.Руссо.

9. Хто з педагогів-гуманістів проголошував ідею загальної освіти?

II. За допомогою практичних та тестових завдань перевірити рівень засвоєння студентами ключових понять теми.

Література

1. Аймедов К.В. Загальна педагогіка та історія педагогіки: підручник. Київ: Видавничий Дім «Слово». 2014. 352 с.

2. Андрощук І. В., Андрощук І. П. Методика виховної роботи: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. 320 с.

3. Башкір О. І. Теорія виховання: навч.-метод посіб. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2016. 96 с

4. Дидактика: теорія і практика: навч.-метод. посіб./О. С. Березюк, О. М. Власенко. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 211 с.

5. Загальна педагогіка : навчальний посібник / О. Ф. Євсюков, С.А. Чупахін; за ред. О. Ф. Євсюкова. Харків, 2020. 150 с.

6. Задорожна-Княгницька Л. В. Загальні основи педагогіки : навч. посіб. для здоб. вищої освіти за освітнім ступенем «Бакалавр» спец. 013 «Початкова освіта» / Л. В. Задорожна-Княгницька, І. Б. Тимофєєва. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. – 192 с.

7. Княжева І. А. Педагогіка: навчальний посібник для здобувачів освіти першого освітнього рівня (бакалавр) спеціальності 014.021 Середня освіта (Англійська мова та література). Одеса, Університет Ушинського, 2023.110 с.

8. Пащенко М. І., Красноштан І. В. Педагогіка: навч.-метод. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 228 с.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Інтелектуальна карта «Педагогічна революція Коменського»

Формат: робота в мікрогрупах / онлайн-дошка (Miro, Padlet)

Завдання:

Створіть інтелект-карту педагогічних ідей Я. А. Коменського, у якій відобразить:

- загальнопедагогічні ідеї;
- організацію навчання;
- дидактичні принципи;
- погляди на виховання і шкільну дисципліну;
- вимоги до вчителя.

Акцент: що було новаторським для свого часу?

Форма виконання: мапа + короткий усний коментар.

2. Історичний кейс «Класно-урочна система: тоді і тепер»

Формат: робота в парах

Завдання:

Проаналізуйте процес обґрунтування класно-урочної системи у праці Я. А. Коменського.

Порівняйте:

- класно-урочну систему XVII ст.;
- сучасний урок у закладі освіти.

Визначте:

- спільні риси;
- відмінності;
- ідеї, що зберегли актуальність.

Форма виконання: порівняльна таблиця або інфографіка.

3. Педагогічний діалог «Коменський – Локк – Руссо»

Формат: рольова гра / групова робота

Завдання:

Інсценуйте уявну дискусію між:

- Я. А. Коменським;
- Дж. Локком;
- Ж.-Ж. Руссо.

Теми для дискусії:

- мета виховання;
- роль учителя;
- свобода і дисципліна;

- природа дитини.

Форма виконання: короткий сценарій + висновки групи.

4. Аналітичне завдання «Педагог і епоха»

Формат: індивідуально

Завдання:

Поясніть, як соціально-культурні умови Нового часу вплинули на педагогічні ідеї:

- Я. А. Коменського;
- Дж. Локка;
- Ж.-Ж. Руссо (на вибір — один педагог).

Зробіть висновок:

- яке значення його ідей для сучасної освіти?

Форма виконання: аналітичне есе (1–1,5 сторінки).

Практичне заняття 6-7. ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ УКРАЇНСЬКИХ УЧЕНИХ ХІХ–ХХ СТОЛІТЬ: ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ, КОЛЕКТИВУ ТА ПРОФЕСІЙНА РІЛЬ УЧИТЕЛЯ

Основні питання:

1. Освіта і педагогічна думка у період українського Відродження.
2. Життя та педагогічна діяльність К.Д. Ушинського.
3. Педагогічна система А.С. Макаренка.
4. Загальнолюдська сутність теорії і практики В.О. Сухомлинського.

ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ

1. Які особливості навчання та виховання в Київській Русі?
2. Опишіть освіту та розвиток педагогічної думки в епоху культурного відродження України (XVI–XVIII ст.).
3. Яким чином характеризується гуманізм епохи Відродження в освіті?
4. Доведіть, що педагогіка народознавства – важливий напрям у сучасній педагогіці та шкільній практиці.
5. На основі поглядів К.Д. Ушинського про вчителя та його професійну підготовку складіть словесний «Портрет ідеального вчителя».

6. У чому полягає новаторство педагогічної системи А.С. Макаренка?

7. У чому полягає новаторство педагогічних поглядів В.О. Сухомлинського?

II. За допомогою практичних та тестових завдань перевірити рівень засвоєння студентами ключових понять теми.

Література

1. Аймедов К.В. Загальна педагогіка та історія педагогіки: підручник. Київ: Видавничий Дім «Слово». 2014. 352 с.

2. Андрощук І. В., Андрощук І. П. Методика виховної роботи: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. 320 с.

3. Башкір О. І. Теорія виховання: навч.-метод посіб. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2016. 96 с

4. Дидактика: теорія і практика: навч.-метод. посіб./О. С. Березюк, О. М. Власенко. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 211 с.

5. Загальна педагогіка : навчальний посібник / О. Ф. Євсюков, С.А. Чупахін; за ред. О. Ф. Євсюкова. Харків, 2020. 150 с.

6. Задорожна-Княгницька Л. В. Загальні основи педагогіки : навч. посіб. для здоб. вищої освіти за освітнім ступенем «Бакалавр» спец. 013 «Початкова освіта» / Л. В. Задорожна-Княгницька, І. Б. Тимофєєва. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. – 192 с.

7. Княжева І. А. Педагогіка: навчальний посібник для здобувачів освіти першого освітнього рівня (бакалавр) спеціальності 014.021 Середня освіта (Англійська мова та література). Одеса, Університет Ушинського, 2023. 110 с.

8. Пашенко М. І., Красноштан І. В. Педагогіка: навч.-метод. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 228 с.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Історико-педагогічний сторітелінг «Один день із життя школи...»

Завдання:

Опишіть один навчальний день у школі:

- доби українського Відродження, або
- за педагогічними ідеями К. Ушинського / А. Макаренка / В. Сухомлинського (на вибір).

Акцент:

як організовано навчання, виховання, роль учителя та учнів.

Форма: креативне есе або міні-оповідання (1–1,5 сторінки).

2. Порівняльна матриця «Три педагогічні світи»

Завдання:

Створіть таблицю порівняння педагогічних систем:

- К. Ушинського
- А. Макаренка
- В. Сухомлинського

Порівняйте:

мету виховання, роль колективу, образ учителя, методи впливу, ставлення до дитини.

Форма: аналітична таблиця + короткий висновок.

3. Педагогічний подкаст або відеозвернення

Завдання:

Запишіть короткий подкаст / відео (2–3 хв) на тему:

- «Чому ідеї українських педагогів ХХ століття актуальні сьогодні?»

Обов'язково:

навести 2–3 конкретні педагогічні ідеї та приклади їх застосування.

4. Кейс «Виховна дилема»

Завдання:

Розгляньте педагогічну ситуацію (конфлікт, проблема дисципліни, згуртування класу).

Завдання:

- запропонувати розв'язання;
- за підходом Ушинського;
- за підходом Макаренка;
- за підходом Сухомлинського.

Форма: кейс-аналіз або таблиця рішень.

5. Інфографіка «Ідеальний учитель очима класиків»

Завдання:

Створіть інфографіку, яка відображає:

- професійні якості вчителя;

- моральні цінності;
 - педагогічні здібності
- (на основі праць Ушинського, Макаренка, Сухомлинського).
Форма: постер / Canva / PowerPoint (1 слайд).

6. Діалог епох «Лист учителю ХХІ століття»

Завдання:

Напишіть лист від імені:

- К. Ушинського, або
- А. Макаренка, або
- В. Сухомлинського

до сучасного вчителя.

Акцент:

поради щодо виховання особистості й колективу.

Форма: творча письмова робота (до 1 сторінки).

7. Педагогіка і Я: рефлексивне есе

Завдання:

Дайте відповідь на запитання:

- які педагогічні ідеї українських учених вам найближчі;
- які з них ви готові застосовувати у власній майбутній професії;

чому саме.

Форма: рефлексивне есе (1–1,5 сторінки).

8. Міні-проект «Класична ідея — сучасна школа»

Завдання:

Оберіть одну ідею:

- народність виховання (Ушинський);
- виховання в колективі (Макаренко);
- гуманістична педагогіка (Сухомлинський).

Завдання:

- запропонувати, як її реалізувати сьогодні (форма, методи, очікуваний результат).

Форма: опис проекту або презентація (3–5 слайдів).

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

У ході підготовки до практичного заняття студентам рекомендовано ознайомитися із метою та завданнями заняття, основними поняттями, глосарієм до відповідної теми, підготувати відповіді на основні питання практичного заняття, виконати завдання для самостійної роботи і, при наявності, творчі завдання.

ПЕДАГОГІЧНІ СИТУАЦІЇ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ЗАДАЧІ

Педагогічна діяльність складається з безлічі педагогічних ситуацій. Їх створюють як викладачі, так і студенти, спонтанно, випадково або спеціально, сплановано. Студент, запізнившись, заходить до аудиторії – вже ситуація. Студентка відмовляється відповідати – також ситуація. Або в ідальні студенти намагаються “пройти” поза чергою, демонстративно не помічаючи викладача, який якраз очікує на чергу. **Педагогічна ситуація** – не обов’язково конфлікт, але обов’язково суперечність між очікуваним і тим, що маємо в реальності.

Педагогічну ситуацію фахівці визначають як фрагмент педагогічної діяльності, що містить суперечності між досягнутим і бажаним рівнями навченості, вихованості окремих студентів і студентського колективу в цілому, які викладач враховує, добираючи способи впливу, стимулюючи розвиток особистості.

Педагогічна ситуація – це певний стан педагогічної системи в конкретний проміжок часу. Поведінка педагога в ситуації, що склалася, залежить від мети виховання, його власної позиції, професійного володіння усім спектром методів і прийомів, а також алгоритмом вирішення педагогічних задач.

Усвідомлюючи педагогічні ситуації, викладач формулює для себе педагогічні задачі.

Начальним моментом мисленнєвого процесу є проблемна ситуація. Мислити людина починає, коли в неї виникає потреба щось зрозуміти. Цією проблемною ситуацією визначається залучення особистості в мисленнєвий процес, що завжди спрямований на ви-рішення якоїсь задачі.

Отже, проблема задачі – це результат усвідомлення суперечності між метою задачі і невідомими шляхами досягнення бажаної мети

(відсутність певної інформації або певних засобів для досягнення бажаної мети).

Вирішення задачі – це творча мисленнєва (мовленнєво-мисленнєва) і відповідна їй практична спільна діяльність викладача-вихователя і вихованця. Вирішити педагогічну задачу означає допомогти останньому піднятися з одного рівня на інший, вищий.

Ситуації частіше за все виникають стихійно, але уважний педагог, майстер спробує зробити так, щоб ситуація стала виховною, тобто мала позитивний педагогічний ефект.

Етапи розв'язання педагогічної задачі відповідають психологічній структурі педагогічної дії. Аналітичний етап полягає в аналізі ситуації, формує у викладача вміння побачити проблему, зрозуміти причини її виникнення. Передбачає характеристики вихованців і вихователів, їхніх стосунків. Завершується цей етап формулюванням педагогічної задачі. Проектувальний (конструктивний) – етап підбору способів вирішення педагогічної задачі, розробки “проектів” цього вирішення. Прогностичний етап передбачає аналіз і критичну оцінку відібраних “проектів” з точки зору їх ефективності. Завершується цей етап визначенням оптимального способу вирішення педагогічної задачі. Виконавчий етап пов'язаний з реалізацією задуму, з практичним втіленням “проекту”. Підсумковий – етап аналізу здійсненого “проекту”, рівня досягнення бажаного результату, визначення переваг і недоліків “проекту” і способів його втілення.

Задача 1.

Відповідаючи на питання викладача, що стосувалося проблем семінарсько-практичного заняття, студентка раптом роздратовано вимовила, що не хоче повторювати визначення педагогіки з підручників та лекції педагога. Адже в них педагогіка визначається як наука. Студентка ж вважає, що це не так. Ще А.С. Макаренко говорив про провідну роль у ній педагогічної інтуїції і педагогічної майстерності. Та й від особистісних якостей викладача, його досвіду багато що залежить в освітньому процесі.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Назвіть критерії, за якими будь-яка дисципліна виокремлюється як наука.

3. Запропонуйте стратегії вирішення педагогічної задачі.

Задача 2.

Обговорюючи на семінарському занятті зв'язок науки з практикою, життям, студенти висловили недовіру педагогіці, яка, на їх погляд, є “ідеалісткою”, що не помічає реалій навколо себе.

Наприклад, обґрунтовує індивідуальний підхід до особистості студента, особистісно орієнтоване навчання, суб'єкт-суб'єктну взаємодію як провідні принципи організації навчального процесу. А чи діють вони в кожному навчальному закладі, на кожному навчально-му занятті? Таких та інших прикладів, коли результати педагогічних досліджень не реалізуються на практиці, на жаль, багато, констатували студенти.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Дайте оцінку ситуації.
3. Обґрунтуйте варіанти вирішення проблеми.

Задача 3.

Перед початком семінарського заняття група студентів звертається до викладача з проханням пояснити, чому зміст навчальних програм з їхньої дисципліни є різним в різних університетах. На підтвердження студенти пропонують переглянути сайт одного з університетів України, де вони познайомилися з програмою такої ж дисципліни, яка значно відрізнялася і за змістом, і за обсягом.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Дайте оцінку ситуації.
3. Запропонуйте варіанти вирішення задачі. Спрогнозуйте найбільш прийнятні з них.

Задача 4.

Студенти академічної групи III курсу у відповідь на незадоволення викладачем якістю підготовки студентів до занять почали обурено

скаржитися на відсутність усього необхідного навчально-го матеріалу в рекомендованому підручнику, на складність викладу матеріалу та незвичну структуру, за якої зміст теми викладається в різних параграфах.

Запитання і завдання:

- 1.Визначте тип педагогічної задачі.
- 2.Проаналізуйте ситуацію. Продумайте стратегії виходу з конфліктної ситуації.
- 3.Сформулюйте основні вимоги до навчальної літератури у вищій школі.
- 4.Як Ви ставитеся до твердження: “Поганий підручник краще, ніж ніякий”?
- 5.Спрогнозуйте найбільш прийнятний варіант вирішення проблеми.

Задача 5.

До викладача на семінарське заняття приходить група студентів, які вже втретє погано підготовлені. Лише 5–10% студентів ознайомлені з теоретичним матеріалом, беруть активну участь в обговоренні та виконують практичні завдання. Причому це одні й ті самі студенти. Інші ж або не відвідують заняття взагалі, або якимось виправдовуються з приводу своєї невідповідності. Навчальний процес гальмується, рівень успішності низький.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
- 2.Проаналізуйте ситуацію. Визначте різні стратегії виходу з неї.
3. Спрогнозуйте найбільш прийнятний варіант вирішення проблеми.

Задача 6.

Викладачка протягом певного часу помічала, як псується мікроклімат в академічній групі саме під час проведення нею семінарських занять, як чимдалі гірше готуються студенти до занять, як байдужими до виконання завдань стають навіть кращі студенти. Сьогодні вона вирішила з’ясувати, що є причиною такого ставлення

студентів до її предмета. Група, здавалося, чекала на подібну розмову. Виявилося, семінарські заняття сприймаються студентами як заформалізовані, одноманітні, нецікаві.

Запитання і завдання:

1.Визначте тип педагогічної задачі.

2.Проаналізуйте педагогічну ситуацію, сформулюйте основні суперечності, що виникли в ній.

3.Охарактеризуйте нетрадиційні форми організації семінарських занять: семінар – педагогічний аналіз, семінар–дискусія; семінар – педагогічний діалог, педагогічна ситуація; практичне заняття – рольова гра, ділова гра. Запропонуйте власний варіант.

4.Запропонуйте шляхи вирішення педагогічної задачі.

Задача 7.

Через тридцять хвилин після початку лекції викладач помічає, що багато студентів втратили уважність, почали перемовлятися, дехто відклав ручку, припинив конспектувати.

Запитання і завдання:

1.Визначте тип педагогічної задачі.

2.Проаналізуйте ситуацію. Пригадайте етапи розвитку лекції, поясніть можливі причини неувважності студентів.

3.Запропонуйте способи активізації уваги студентів на лекції.

4.Які з них найбільш прийнятні саме для Вас як студента і майбутнього викладача.

Задача 8.

Один зі студентів постійно не виконує письмові домашні завдання. На зауваження викладача реагує з викликом, стверджуючи, що не має і не хоче гаяти на це час. Він і без цього може засвоїти матеріал, знає предмет досить непогано і підтверджує це активною участю на заняттях.

Запитання і завдання:

1.Визначте тип педагогічної задачі.

2.Про що, на Ваш погляд, свідчить подібна позиція студента?

3. Проаналізуйте можливі шляхи педагогічного впливу на студента.

Задача 9.

Відвідавши дві лекції професора, студенти звернулися до завідувача кафедри з вимогою замінити лектора, обґрунтовуючи своє прохання тим, що матеріал, який подає викладач, надто складний, незрозумілий, темп викладу високий і студенти не встигають докладно конспектувати, до того ж погляди авторів підручника професор не поділяє.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Порівняйте запропоновану ситуацію із ситуацією, викладеною у задачі 9. Чому їх схожість і відмінність?
3. Чи виправдана, на Ваш погляд, нетерпимість, яку виявляють студенти?
4. Якби Ви були завідувачем кафедри, то яке рішення Ви б прийняли в цьому випадку?

Задача 10.

Один зі студентів групи постійно виходить з аудиторії під час пари, щоб відповісти на дзвінок мобільного телефону. Більше того, студент рідко виключає телефон, що викликає обурення як студентів, так і викладача. Випадки такої поведінки студента є непоодинокими. Після заняття викладач залишає студента та делікатно просить його не відповідати на телефонні дзвінки під час пари та виключати мобільний телефон. Студент обіцяє зробити це, але відмовляється виключати телефон на парі, аргументуючи це тим, що можуть надійти дуже важливі дзвінки, а також тим, що й інші студенти інколи виходять на парі.

Шляхи вирішення проблеми:

- Перед кожним заняттям просити студентів виключати свої мобільні телефони та не розпочинати заняття, поки всі не зроблять цього.
- Звернутися до деканату з проханням вплинути на студента.

•Провести зі студентами виховну бесіду, наголосивши на тому, що викладач поважає студентів, оскільки завжди виключає на заняттях свій мобільний телефон, і попросити у студентів такої самої поваги.

•Заборонити студентам виходити з аудиторії (або заходити до аудиторії) після того, як вони відповіли на телефонний дзвінок.

Запитання і завдання:

1.Визначте тип педагогічної задачі.

2.Оберіть оптимальний варіант з наведених або запропонуйте свій спосіб вирішення проблеми, обґрунтувавши його.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Перший варіант

1. Педагогіка - це:

A) наука що вивчає закономірності розвитку дитини і визначає програму цього розвитку;

B) наука про мистецтво впливу вихователя на поведінку вихованця з метою формування його особистості;

C) сукупність теоретичних і прикладних наук, що вивчають процеси виховання, навчання і розвитку особистості;

D) галузь, яка досліджує теорію і практику освіти й навчання.

2. Які методи використовуються в класах з низьким рівнем знань:

A) частково-пошуковий метод;

B) дослідницький;

C) пояснювально-ілюстративний

D) методи збору фактичних даних.

3. Укажіть визначення поняття «закономірності навчання»:

A) вимоги, що ґрунтуються на логіці навчального процесу, мають яскраво виражений характер практичних вказівок, однак використовуються не в усьому навчальному процесі, а в певній педагогічній ситуації;

B) істотні, необхідні й стійкі зв'язки процесу навчання;

C) вихідні положення, які відображають закономірності процесу навчання і визначають діяльність учителя та характер пізнавальної діяльності учнів;

D) виховний характер навчання.

4. Виберіть групу, в якій наведені види внутрішньо-шкільного контролю:

- A) фронтальний, тематичний, попереджувальний, наступний;
- B) відвідування уроків і позаурочних заходів, перевірка ведення документації;
- C) індивідуальний, груповий, колективний;
- D) систематичний, усебічний, індивідуалізований, об'єктивний

5. Дидактика розкриває закономірності:

- A) навчання і самовиховання;
- B) виховання і самовиховання;
- C) викладання і виховання
- D) учіння і виховання.

6. Що називають формуванням особистості?

- A) якісні зміни організму, які відбуваються у процесі його розвитку;
- B) цілеспрямований процес розвитку у дітей бажаних якостей і особливостей поведінки;
- C) становлення людини як соціальної істоти, яке відбувається у процесі розвитку і виховання;
- D) розвиток особистості спрямований на формування високої освіченості людини.

7. Під поняттям «самовиховання» розуміють:

- A) це виховний процес, спрямований на подолання негативних якостей особистості учня, які сформувалися під впливом несприятливих умов виховання;
- B) це цілеспрямована взаємодія особистості з людьми, що її оточують, з метою проведення порівняльного аналізу власних вчинків;
- C) це цілеспрямований процес розвитку у дітей бажаних якостей і особливостей поведінки;
- D) це свідомо і самостійна діяльність, яка виникає в результаті активної взаємодії особистості зі середовищем, що впливає на розвиток у неї позитивних якостей і подолання негативних.

8. Найважливішим стимулятором розвитку дитини є:

- A) спілкування з батьками;
- B) робота із самообслуговування;

С) засвоєння нових способів дій з науковими поняттями та матеріальними предметами;

Д) навчання.

9. Зміст початкової освіти конкретизується в:

А) державному стандарті початкової загальної освіти, базовому навчальному плані;

В) навчальних планах, навчальних програмах, підручниках;

С) навчальних планах, методах навчання, формах організації тощо;

Д) робочих програмах.

10. Закономірності виховання:

А) це стійкі, повторювальні, об'єктивно існуючі суттєві зв'язку у вихованні, реалізації яких сприяє забезпеченню ефективності розвитку особистості учня;

В) це вихідні положення, що визначають основні вимоги до процесу виховання, його змісту, організації, форм, методів і прийомів;

С) це способи впливу на свідомість, почуття, волю, поведінку і систему відносин учня з метою формування активних та свідомих учасників виховного процесу;

Д) це способи діяльності вихователя і вихованців, спрямовані на формування у вихованців переконань, розвиток почуттів, волі, поведінки, формування якостей особистості.

11. Мета виховання в сучасній загальноосвітній школі – це:

А) розвиток особистості спрямований на формування високої освіченості людини;

В) здійснювати розумове, патріотичне, громадянське, моральне, трудове, екологічне та ін. виховання учнів;

С) сукупність властивостей особистості, до яких прагне суспільство;

Д) створення умов для розвитку самосвідомості особистості.

12. Метод виховання – це:

А) способи діяльності вихователя і вихованців, спрямовані на формування у вихованців переконань, розвиток почуттів, волі, поведінки, формування якостей особистості;

В) способи впливу вихователя на свідомість та волю вихованців з метою формування у них бажаних якостей;

С) створення умов для розвитку самосвідомості особистості;

D) діяльність вихователя, в результаті якої вихованці засвоюють необхідні правила поведінки.

13. Основне завдання виховання особистості:

- A) виховна діяльність педагогічних працівників;
- B) виховання дітей, підлітків та молоді;
- C) здійснювати розумове, патріотичне, громадянське, моральне, трудове, екологічне та ін. виховання учнів;
- D) створення умов для розвитку самосвідомості особистості.

14. Щоб обрати оптимальні методи виховання, необхідно:

- A) встановити, який метод дає змогу швидше за інших досягти своєї мети;
- B) перевірити придатність кожного методу за конкретних умов;
- C) проаналізувати ситуацію і обрати відповідний метод;
- D) провести психолого-педагогічний експеримент.

15. Календарний план:

- A) це документ, в якому визначено зміст навчальних предметів;
- B) це державний документ, у якому визначено перелік навчальних предметів;
- C) це документ, який визначає форми і зміст навчально-методичної й організаційної роботи навчально-виховного закладу на навчальний рік, яка регламентована конкретними строками виконання;
- D) це державний документ, у якому визначено розподіл навчальних предметів за роками навчання.

16. Укажіть, яка із зазначених теорій є методологічною основою сучасної дидактики:

- A) теорія поетапного формування розумових і практичних дій;
- B) теорія освіти і навчання;
- C) теорія ймовірності;
- D) теорія пізнання.

17. Зміст початкової освіти багатокомпонентний. Він включає:

- A) знання про людину, природу, суспільство, техніку тощо, уміння і навички (розумові і практичні, загально навчальні і предметні), досвід творчої діяльності, систему цінностей, ставлення і поведінки людини;

В) мету і завдання предмета, уміння і навички, досвід навчальної діяльності, засоби навчання;

С) знання про людину, природу, суспільство, техніку тощо, засоби навчання;

Д) вихідні положення, які відображають закономірності процесу навчання і визначають діяльність учителя та характер пізнавальної діяльності учнів.

18. Назвіть тип середнього загальноосвітнього закладу, метою діяльності якого є пошук, відбір, навчання, виховання і розвиток найбільш творчо обдарованих і здібних дітей, збагачення інтелектуального, творчого, культурного потенціалу України.

А) ліцей;

В) вечірня школа;

С) будинки дитячої та юнацької творчості;

Д) гімназія.

19. До складових частин виховання відносяться:

А) виховання громадянина ;

В) моральне виховання;

С) національне виховання; розумове виховання; духовне виховання; фізичне виховання;

Д) виховання естетичного ідеалу.

20. Принцип виховання – це:

А) система впливів на особистість, здійснюваних з метою формування у неї бажаних якостей;

В) основа, база, вихідні положення, які є фундаментом змісту, форм, методів, засобів і прийомів виховного процесу;

С) система методів і засобів, спрямованих на створення оптимальних умов для виховання дітей;

Д) систематичність, усебічність, індивідуалізація, об'єктивність.

21. Розвиток особистості - це ...

А) зміни в організмі дитини;

В) ряд змін в процесі життєдіяльності;

С) процес прогресивних, послідовних змін, які характеризуються переходом від нижчих до вищих форм та рівнів усієї життєдіяльності людини, обумовлюють її становище як соціальної істоти;

D) виникнення нових якостей особистості.

22. Процес і результат засвоєння людиною знань, умінь і навичок та пов'язаних із ними практичних і пізнавальних засобів діяльності - це

...

- A) навчання;
- B) виховання;
- C) формування;
- D) освіта.

23. Особистість - це ...

- A) процес становлення людини;
- B) людина як представник людської спільноти, соціуму;
- C) соціально зумовлена система якостей індивіда;
- D) людина яка народилася.

24. Моральне виховання характеризують такі поняття...

- A) мораль, моральність, моральні погляди, моральні звички;
- B) моральний ідеал, моральне виховання, моральні погляди, моральні звички;
- C) мораль, моральність, моральна свідомість, моральний ідеал;
- D) моральна свідомість, моральний ідеал, моральні погляди, моральні звички.

25. Тест - це...

- A) самостійна робота;
- B) метод контролю, за допомогою якого можна виявити знання фактів, правил, законів, але не здібностей;
- C) контрольна робота;
- D) лабораторна робота.

Другий варіант

1. Особистість – це:

- A) соціальна характеристика людини, яка має високу свідомість;
- B) це людина, яка свідомо управляє власною поведінкою і діяльністю, керуючись особистісним смислом;
- C) людина, соціальний індивід, що поєднує в собі риси загальнолюдського, суспільно значущого та індивідуально-неповторного;

D) це людина, у якої сформовані переконання, розвинуті почуття, воля.

2. Визначте види й методи роботи з батьками учнів:

A) прес-конференції, відвідування батьків удома, батьківські збори;

B) усні журнали;

C) трудовий десант;

D) екскурсії, змагання.

3. Визначте метод, що належить до групи «Я» дитини методів формування свідомості особистості.

A) бесіда;

B) усні журнали;

C) доручення;

D) навіювання.

4. Що називають колективом ?

A) це група вихованців, що займаються одним видом діяльності під керівництвом вихователя;

B) це група людей, об'єднаних єдиною суспільно корисною метою, спільною діяльністю, спрямованою на досягнення цієї мети, що має органи самоврядування;

C) це група осіб, для якої характерна наявність єдиних вимог;

D) це група осіб, для якої характерна готовність надати допомогу один одному в розв'язанні спільних задач.

5. Державним механізмом соціалізації особистості є :

A) середовище;

B) сім'я;

C) освіта;

D) колектив.

6. Розвиток особистості – це:

A) становлення людини як соціальної істоти, яке відбувається в процесі розвитку, виховання і навчання;

B) становлення людини як соціальної істоти, яка відбувається в процесі життєдіяльності;

C) цілеспрямований процес формування у людей заданих якостей;

Д) кількісні та якісні зміни в організмі, які відбуваються в процесі всього життя людини як соціальної істоти.

7. Укажіть на якому етапі процесу навчання має місце явище імпринтингу:

- А) розуміння;
- В) сприймання;
- С) закріплення;
- Д) застосування.

8. В якій групі перераховано методи стимулювання поведінки і діяльності вихованців?

- А) бесіда, створення виховних ситуацій;
- В) вправи, заохочення;
- С) змагання, покарання, заохочення;
- Д) привчання, вимога, доручення.

9. Що являє собою навчальний план:

А) навчальний план – це нормативний документ, який визначає обов'язкові для вивчення навчальні предмети і ті, які учні можуть брати додатково; порядок їх вивчення, кількість годин на тиждень і рік, структуру навчального року;

В) навчальний план визначає кількість навчальних предметів, а також зміст матеріалу з кожного предметів;

С) навчальний план визначає форми і зміст навчально-методичної й організаційної роботи навчально-виховного закладу на навчальний рік, яка регламентована конкретними строками виконання;

Д) навчальний план – це нормативний документ, який визначає склад навчальних предметів, що вивчаються в конкретному навчальному закладі, порядок їх вивчення за роками, кількість годин на тиждень, рік, структуру навчального року.

10. Чому ефективність навчального процесу залежить від ефективності уроків?

- А) уроком керує учитель
- В) урок є основною формою організації навчальної роботи;
- С) на уроках здійснюється активна пізнавальна діяльність учнів;
- Д) урок має виховну функцію.

11. У сучасному гуманістичному процесі виховання учитель і учень пов'язані...

- A) об'єкт-об'єктними відносинами;
- B) діловими відносинами;
- C) суб'єкт-суб'єктними відносинами;
- D) партнерськими відносинами.

12. Що визначає навчальний план в організації педагогічного процесу?

- A) нормативний документ, який стандартизує перелік, послідовність вивчення дисциплін, мінімальну кількість навчальних годин;
- B) документ, який визначає рівень знань учнів;
- C) Державний стандарт освіти;
- D) документ, який визначає, що повинен знати вчитель.

13. Педагогічна технологія - це ...

- A) мистецтво використання результатів наукових досліджень;
- B) принципи, що використовуються в навчанні;
- C) перелік прийомів і засобів необхідних для досягнення заздалегідь поставленої мети навчання і виховання;
- D) методи, що використовуються в навчанні.

14. Зміст освіти - це ...

- A) соціально-орієнтована і педагогічно адаптована система знань, умінь, навичок, способів діяльності, досвіду творчої діяльності і емоційно-ціннісного ставлення, засвоєння яких забезпечує соціалізацію і розвиток особистості;
- B) система знань про світ;
- C) система наукових понять про людину;
- D) певний перелік предметів, що вивчають у школі.

15. Головна причина зміни цілей виховання це...

- A) розвиток культури;
- B) розбіжність у поглядах людей;
- C) розвиток та зміст соціально-економічних формацій;
- D) розвиток природи і клімату.

16. Здібності людини залежать від...

- A) від форм організації навчання;
- B) від методів виховання;
- C) від психологічних факторів;
- D) від взаємодії декількох факторів, серед яких основними є генетичні задатки, соціальні умови виховання.

17. Заохочення - це ...

- A) метод педагогічного впливу на вихованця, що відображає позитивну оцінку його поведінки з метою закріплення позитивних якостей;
- B) метод винагороди за позитивні дії;
- C) метод винесення подяки вихованцям;
- D) прийом психолого-педагогічного впливу на дитину.

18. Колектив - це ...

- A) група, об'єднана за інтересами;
- B) група людей, що навчаються разом;
- C) група людей, об'єднаних спільною метою існування;
- D) група людей, об'єднаних на основі єдиних інтересів, гуманних стосунків, суспільно цінного і особистісно значущого змісту спільної діяльності.

19. Методи формування свідомості особистості...

- A) вимога, наказ;
- B) переконання, натяк;
- C) лекція, диспут, приклад, бесіда;
- D) анкетування, спостереження.

20. Укажіть групу, в якій усі перераховані показники характеризують особливості процесу виховання

- A) співдружність у колективі;
- B) повага до особистості, тривалість, комплексність, неперервність; цілеспрямованість, багатofакторність;
- C) виховання свідомості;
- D) невизначеність результатів, дискретність.

21. Знання - це ...

- A) матеріал, яким необхідно оволодіти учневі;

- В) цілісна система наукових понять про закони розвитку природи, суспільства, мислення в даний проміжок часу;
- С) новітні досягнення науки і техніки;
- Д) сукупність умінь і навичок.

22. Методологічною основою процесу навчання у вітчизняній педагогіці є ...

- А) наукова теорія пізнання;
- В) неотомістська теорія;
- С) теорія біхевіоризму;
- Д) теорія сенсуалізму.

23. Навчання ефективно впливає на процес розвитку тоді, коли...

- А) знаходиться у зоні найближчого розвитку здібностей дитини;
- В) орієнтується на здобуті знання;
- С) орієнтується на вимоги навчання ;
- Д) орієнтується на засвоєння досвіду.

24. Суспільство ставить до вчителя такі морально-етичні вимоги...

- А) знання свого предмета;
- В) знання психологічних особливостей вихованців;
- С) уміння спілкуватися;
- Д) висока ерудиція та фахова підготовка і культура, високий рівень моральних відносин з людьми, педагогічна само актуалізація.

25. Виховання - це ...

- А) процес цілеспрямованого управління формуванням та розвитком особистості у відповідності з вимогами суспільства;
- В) процес формування індивіда;
- С) процес вивчення норм і правил;
- Д) процес взаємодії вчителя та учня.

ТРЕНІНГОВІ ВПРАВИ

Вправа “Запитання-відповідь”

Перед Вами сторінка наукового тексту. Швидко й уважно його прочитайте (5 хв.). Тепер розділіться на дві команди. Змагання буде за

кращу відповідь і краще запитання щодо змісту наукового тесту. Нехай ліва команда буде запитувати, а права – відповідати.

Враховуватиметься активність учасників команд і, звичайно, кількість і глибина поставлених запитань та якість відповідей, а також оригінальність і винахідливість. Команди, ще раз уважно перечитайте текст! Тепер за 1-2 хв. Ліва команда придумас свої цікаві запитання (можна коротко записати), а права – обговорить текст, виділяючи в ньому головне, щоб оцінити якість поданих запитань і правильно відповісти на них. Після запитань-відповідей команди міняються завданнями: права команда запитує, а ліва – відповідає. Потім оцінюють результати гри і роблять висновки.

Вправа “Конспект”

Перед Вами науковий текст, поділений на абзаци. Прочитайте його (5 хв.). Візьміть папір і ручку. Потрібно якомога коротше законспектувати на окремому аркуші кожен абзац тексту, виділяючи в ньому головну думку (номер абзацу не позначати!). Тепер перемішайте аркуші з конспектами і передайте їх своєму сусідові за столом. Уважно перегляньте конспекти свого сусіда і поставте номери абзацив тексту, які їм відповідають. Передайте їх знову сусідові. Кожен у своїх конспектах перевіряє правильність номерів абзацив і підраховує кількість помилок. Після цього учасники гри обговорюють результати, оцінюють прийоми ефективного якісного конспектування.

Вправа “Краще запитання”

Перед Вами навчальний текст. Прочитайте його (5 хв.). Тепер кожен повинен придумати оригінальне запитання за змістом навчального тексту, відповідь на яке показує глибину оволодіння цим матеріалом, дає можливість побачити найцікавіші його аспекти. Ще раз перегляньте текст і обміркуйте своє запитання. Кожен по черзі буде їх ставити, а інші – відповідати на них якомога повніше. Після запитань-відповідей обговорюють активність учасників, визначають найцікавіше і найвлучніше запитання та найкращу і найповнішу відповідь).

Вправа “Відповідь – слово”

Прочитайте науковий текст. Тепер кожен повинен поставити запитання і відповісти на чуже. Відповідати потрібно одним словом, яке має виражати суть відповіді на це питання, тобто бути його ключовим словом. Виграє той, у кого буде найвлучніше запитання і найкраща відповідь. Прочитайте текст ще раз і обміркуйте запитання.

Тепер розпочинаємо перехресне опитування. Ставити запитання і від-повідати на нього будуть учасники, яких визначить викладач. (Група оцінює найвдаліші запитання і відповіді).

Вправа “Дерево мудрості”

Швидко й уважно прочитайте науковий текст. Після цього кожен пише записку, в якій ставить важке запитання за текстом.

Згорніть записку і прикріпіть її скріпкою до дерева (функцію дерева може виконувати підвішена нитка біля дошки). Тепер по черзі кожен підходить до дерева, знімає записку, читає запитання і якомога повніше відповідає на нього вголос. Інші студенти оцінюють запитання і відповідь, звертають увагу на те, своє чи чуже запитання було обране для відповіді.

Вправа “Доповідь”

Прочитайте текст (5 хв.). Тепер відтворюють його зміст за допомогою малюнків, знаків, схем і передайте таку шпаргалку своєму сусідові. Після цього кожен доповідає за цим текстом, використовуючи малюнки або схеми свого сусіда (у кожного учасника пари свій текст). Група оцінює, хто зробив доповідь найдетальніше, хто виготовив найкращий наочний посібник?.

Вправа “Я хороший”

Похваліть себе, розкажіть, який Ви хороший, гарний(-а) (перед дзеркалом).

1. Відповісти на питання: Чи легко себе хвалити? Яке було Ваше самопочуття? Чи потрібно себе хвалити?

2. Скласти для себе програму самовиховання як особистості з орієнтацією на майбутню виховну діяльність з учнями (студентами).

ГЛОСАРІЙ

Акредитація у сфері освіти – процедура визначення статусу вищого навчального закладу, підтвердження його спроможності здійснювати підготовку спеціалістів на рівні державних вимог з певного напрямку (спеціальності).

Акселерація – прискорений індивідуальний розвиток, за якого середньо фізичні та психофізіологічні константи дитини або підлітка випереджають оптимальні.

Активність – виявлене учнями ставлення до навчально-пізнавальної діяльності, яке характеризується прагненням досягнути поставленої мети в межах заданого часу.

Альтеративне навчання – процес, спрямований на більш широке задоволення потреб учнів шляхом індивідуального добору протизагальних офіційній загальноосвітній школі.

Анкетування – одержання інформації про типовість тих чи інших явищ, які свідчать про рівень освіченості й виховання опитуваних, шляхом вивчення їх запитів, побажань, ставлення до окремих предметів.

Аномальні діти – вихованці, які мають значні відхилення від норм фізичного або психологічного розвитку й потребують виховання та навчання у спеціальних навчально-виховних закладах.

Атестація педагогів – комплексна перевірка, що здійснюється спеціальною атестаційною комісією з метою визначення рівня кваліфікації педагога, що дає їм змогу претендувати на присвоєння більш високого кваліфікаційного рівня.

Благополучна сім'я – сім'я з високим рівнем внутрішньої моральності, духовності, координації та кооперації, взаємної підтримки та взаємодопомоги, з раціональними способами вирішення сімейних проблем.

Важковиховувані особи – категорія осіб, в яких під впливом несприятливих для розвитку соціальних, психолого-педагогічних та медикобіологічних умов з'являється негативне ставлення до навчання, норм поведінки, знижується або втрачається почуття відповідальності за свої вчинки.

Викладання – організація та управління вчителем пізнавальною діяльністю учнів, в результаті чого відбувається розвиток і виховання школярів.

Вихованість – комплексна характеристика особистості, враховує наявність і рівень сформованості в неї суспільно значущих якостей.

Виховання – процес цілеспрямованої, систематичної, організованої і планомірної взаємодії вихователя і вихованця, під час якого відбувається вплив на свідомість, підсвідомість, пізнавальну, емоційно-вольову та мотиваційну сфери вихованця з метою формування у нього наукового світогляду, високих моральних, громадських і професійних рис для формування його особистості.

Вихователь – людина, яка здійснює цілеспрямований виховний вплив на іншу особу.

Вікові особливості – характерні для певного періоду життя анатомофізіологічні й психічні якості людини.

Вміння – свідома, самостійна дія, спрямована на теоретичне чи практичне застосування знань. Вміння – це знання в дії. Навчальні вміння: загальнонавчальні – відносяться до всіх навчальних предметів; спеціальні – характерні для конкретного навчального предмета.

Внутрішкільний контроль – систематична, цілеспрямована перевірка адміністрацією школи роботи педагогічного колективу, окремого вчителя.

Гармонійний розвиток особистості - цілісність особистості, яка характеризується рівновагою, рівномірним розвитком її інтелектуальної, емоційної, вольової та фізичної сфер.

Гендерна педагогіка – галузь педагогіки, що функціонує як сукупність підходів, спрямованих на успішну підготовку дітей до статево ролевої поведінки в суспільстві.

Громадянське виховання – формування громадянськості як інтегрованої якості особистості, що дає людині можливість відчувати себе морально, соціально, політично і юридично дієздатною та захищеною.

Гуманізація – впровадження у взаємодію людей принципів гуманізму, формування і розвиток у стосунках між людьми гуманістичних почуттів.

Гуманізація освіти – впровадження в навчально-виховному процесі ідеї гуманізму, запропонованих великим просвітителями і педагогами минулого.

Гуманістична педагогіка – система наукових теорій, які утверджують вихованця у ролі активного, свідомого, рівноправного учасника педагогічного процесу і який розвивається на основі своїх можливостей.

Демократизація освіти – один з основних принципів державної політики в сфері освіти, що пронизує всі сторони шкільного життя.

Дидактика – галузь педагогіки, яка розробляє теорію освіти і навчання, виховання у процесі навчання.

Дистанційна освіта – система, у якій реалізується процес дистанційного навчання для досягнення та підтвердження студентами певного освітнього цензу, що стає основою їх подальшої творчої або трудової діяльності.

Дистанційне навчання – нова форма організації освіти, що ґрунтується на використанні персональних комп'ютерів, електронних підручників та засобів телекомунікацій, які становлять якісно нову технологію навчання.

Дисципліна – свідоме дотримання учнями правил і норм поведінки, чітке й організоване виконання ними своїх обов'язків, підпорядкування громадським інтересам.

Діяльність – активність людини, що має усвідомлюваний характер і спрямована на досягнення поставленої мети, що визначається потребою; важлива форма прояву активного ставлення людини до оточуючої дійсності.

Дошкільна педагогіка – наука про закономірності розвитку, формування особистості дітей дошкільного віку.

Духовна педагогіка – галузь педагогічних знань і досвіду з виховання і навчання особистості засоби релігії.

Екологічне виховання – систематична педагогічна діяльність, спрямована на розвиток у людини культури взаємодії з природою.

Економічне виховання – організована педагогічна діяльність, спрямована на формування економічної культури учнів.

Емоції – елементарні переживання, що виникають у людини під впливом загального стану організму.

Естетика – наука про прекрасне та його роль у житті людини, про загальні закони художнього пізнання дійсності, розвитку мистецтва.

Естетичне виховання – педагогічна діяльність, спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси.

Етика – наука про мораль, її природу, структуру та особливості походження й розвитку моральних норм і взаємовідносин між людьми в суспільстві.

Етнізація – наповнення виховання національним змістом, змістом, що забезпечує формування в особистості національної самосвідомості.

Етнопедagogіка – галузь педагогіки, яка вивчає специфіку народного виховання, накопичений і відображений у національній культурі, народних традиціях, звичаях, фольклорі досвід виховання.

Загальна освіта – сукупність знань основ наук про природу, суспільство, людину, її мислення, мистецтво, а також відповідних умінь і навичок, необхідних кожній людині.

Загальноосвітні програми – програми, спрямовані на вирішення задач формування загальної культури особистості, адаптації особистості до життя в суспільстві, створення основи для усвідомленого вибору і освоєння професійних освітніх програм.

Загальна педагогіка – базова наукова дисципліна, що вивчає загальні закономірності виховання людини, розробляє теоретико-методологічні та методичні засади навчально-виховного процесу в різноманітних освітньо-виховних закладах.

Закономірності виховання – стійкі, повторювані, об'єктивно існуючі зв'язки у вихованні, реалізація яких сприяє ефективному розвитку особистості.

Закономірності навчання – стійкі педагогічні явища, які базуються на повторюваності фактів, навчальних дій і є теоретичною основою принципів навчання.

Знання – ідеальне вираження в знаковій формі об'єктивних властивостей і зв'язків світу природного і людського; результат відображення навколишньої дійсності.

Засоби навчання – допоміжні матеріальні засоби шкли з їх специфічними дидактичними функціями. Засіб – сукупність предметів, ідей, явищ та способів дій, які є неодмінною умовою реалізації цілі.

Здібності – психічні властивості індивіда, що є передумовою успішного виконання певних видів діяльності.

Індивід – людина як цілісний неповторний представник роду з його психофізіологічними властивостями, які виступають у якості передумов для розвитку особистості.

Індивідуалізація навчання – принцип врахування індивідуальних особливостей окремих учнів в інтересах розвитку їхніх нахилів та здібностей.

Індивідуальний підхід – підхід до людини з врахуванням конкретних її особливостей та індивідуальності в цілому.

Інноваційний потенціал педагога – сукупність соціокультурних і творчих характеристик особистості педагога, яка виявляє готовність

вдосконалювати педагогічну діяльність, наявність внутрішніх засобів та методів, здатних забезпечити цю готовність.

Інновація освіти – цілеспрямований процес часткових змін, що ведуть до модифікацій мети, змісту, методів, форм навчання й виховання, адаптації процесу навчання до нових вимог.

Інтерактивні навчальні технології – ігрові технології навчання і розвитку, що побудовані на цілеспрямованій спеціально організованій груповій та міжгруповій діяльності, «зворотному зв'язку» між всіма учасниками для досягання взаєморозуміння й корекції навчального і розвивального процесу, індивідуального стилю спілкування на основі рефлексивного аналізу.

Класно-урочна система навчання – система організації навчального процесу в школі, за якою навчальна робота проводиться з групою учнів постійного складу, однакового віку і рівня підготовки, протягом певного часу і за сталим встановленим розкладом, а основою формою навчання є урок.

Козацька педагогіка – частина народної педагогіки, спрямована на формування козака-лицаря, мужнього громадянина з яскраво вираженою українською національною свідомістю, твердою волею і характером.

Коледж – вищий навчальний заклад освіти або структурний підрозділ університету, академії, інституту, який здійснює підготовку фахівців з вищою освітою за освітньо-професійними програмами бакалавра або молодшого спеціаліста з одного споріднених напрямів підготовки або спеціальностей, має необхідний кадровий потенціал, матеріально-технічну базу.

Корекційна педагогіка — вивчає проблеми корекційного виховання, корекційної роботи при порушеннях у людей розвитку психічної (пізнавальної, емоційно-вольової) та фізичної сфер — розумово відсталих, осіб зі значними порушеннями мовлення, зору, слуху, опорно-рухового апарату тощо.

Лекція – інформативно-доказовий виклад великого за обсягом, складного за логічною побудовою навчального матеріалу.

Методична робота в школі – спеціально організована діяльність педагогічного колективу, що створює умови для підвищення майстерності педагога.

Мислення – процес опосередкованого й узагальненого пізнання предметів і явищ об'єктивної дійсності в їх істотних властивостях, зв'язках і відносинах.

Моральне виховання – виховна діяльність сім'ї, школи з формування в учнів моральної свідомості, розвитку морального почуття, навичок, умінь, відповідної поведінки.

Мотивація – сукупність психолого-педагогічних явищ, в яких відображається наявність в людській психіці певної готовності, що спрямовує до досягнення мети.

Мотивування – процес впливу на людину з метою заохочення до певних дій шляхом пробудження в неї певних мотивів.

Навички – компоненти практичної діяльності, що виявляються в процесі виконання необхідних дій, доведених до досконалості шляхом багаторазового виконання вправ.

Навчальна програма – документ, що визначає зміст і обсяг знань, умінь і навичок з кожного навчального предмета, зміст розділів і тем з розподілом їх за роками навчання

Навчальний план – документ, що визначає набір навчальних предметів, які вивчають у закладі освіти, їх розподіл, тижневу й річну кількість годин, відведених на кожний навчальний предмет, структуру навчального року.

Навчання – цілеспрямована взаємодія вчителя й учнів, у процесі якої засвоюються знання, формування вміння і навички.

Народна педагогіка – галузь педагогічних знань і досвіду народу, що виявляється в домінуючих у нього поглядах на мету, завдання, засоби і методи виховання та навчання.

Національне виховання – виховання дітей на культурно-історичному досвіді рідного народу, його традиціях, звичаях і обрядах, багатовіковій мудрості, духовності.

Освіта – процес і результат засвоєння учнями систематизованих знань, умінь і навичок, формування на їх основі наукового світогляду, моральних та інших якостей особистості, розвиток її творчих сил і здібностей.

Особистість – людина, соціальний індивід, що поєднує в собі риси загальнолюдського, суспільного значущого та індивідуально-неповторного.

Педагогіка – сукупність теоретичних і прикладних наук, що вивчають процеси виховання, навчання і розвитку особистості.

Педагогіка школи – найбагатша і найрозвиненіша галузь науки про виховання.

Педагогічний досвід – сукупність знань, умінь і навичок, набутих у процесі безпосередньої педагогічної діяльності; форма засвоєння педагогом раціональних здобутків своїх колег.

Перевиховання – виховний процес, спрямований на подолання негативних якостей особистості, що формувалися під впливом несприятливих умов виховання.

Правове виховання – виховна діяльність сім'ї, школи, правоохоронних органів, спрямована на формування правової свідомості та навичок і звичок правомірної поведінки школярів.

Превентивна педагогіка – галузь педагогічної науки, яка ставить за мету обґрунтування теоретичних і практичних проблем виховання важковиховуваних дітей і дорослих, попередження таких антисоціальних явищ, як наркоманія, алкоголізм тощо.

Проблемне виховання – один із типів розвивального навчання, суть якого полягає у формуванні проблемних завдань, проблемному викладі й поясненні знань учителем, у різноманітній самостійній роботі учнів.

Принципи виховання – загальні провідні положення, які визначають мету, ідеали, зміст, методiku та організацію процесу виховання.

Принципи навчання (дидактичні принципи) – певна система основних дидактичних вимог до навчання, дотримання яких забезпечує його ефективність.

Проблемно-розвивальне навчання – система регулятивних принципів діяльності, цілеспрямованості та проблемності, правил взаємодії викладача та учнів, вибору і вирішення способів та прийомів створення проблемних ситуацій і вирішування навчальних проблем.

Рада школи — орган колегіального управління шкільними справами, вирішення найважливіших питань щодо удосконалення навчально-виховного процесу.

Розумове виховання – діяльність вихователя, спрямована на розвиток інтелектуальних сил і мислення учнів з метою прищеплення культури розумової праці.

Соціалізація – процес залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення і розвиток як цілісної особистості.

Статеве виховання – процес засвоєння підростаючим поколінням знань про взаємини статей, формування культури поведінки і потреб керуватися у стосунках з особами протилежної статі нормами моралі.

Статут школи – сукупність норм і правил життя колективу з урахуванням його особливостей і перспектив розвитку.

Трудове виховання – виховання свідомого ставлення до праці через формування звички та навиків активної трудової діяльності.

Урок – логічно закінчена, цілісна, визначена в часі частина навчально-виховного процесу, за якої вчитель займається з групою учнів (у постійному складі) за певним розкладом.

Учіння – цілеспрямоване засвоєння знань, умінь, навичок, соціального досвіду з метою їх наступного використання у житті.

Фізичне виховання – система заходів, спрямованих на зміцнення здоров'я людини, загартування її організму, розвиток фізичних можливостей, рухових навичок і вмінь.

Форма організації навчання – спосіб організації навчальної діяльності, який регулюється певним, наперед визначеним розпорядком; зовнішнє вираження узгодженої діяльності вчителя та учнів, що здійснюється у визначеному порядку і в певному режимі.

Форми виховної роботи – варіанти організації виховного процесу, композиційна побудова виховного заходу.

Формування особистості – становлення людини як соціальної істоти внаслідок впливу середовища і виховання на внутрішні сили розвитку.

Школа – навчально-виховний заклад для навчання, освіти і виховання дітей, молоді й дорослих.

Школознавство – галузь педагогічної науки, що досліджує принципи та організаційні засади діяльності загальноосвітніх навчально-виховних закладів, зміст і методи управління шкільною справою, особливості керівництва школою, організації її роботи.

Якість освіти – визначений рівень знань, умінь, навичок загального розвитку, якого досягають ті, кого навчають, на певному етапі відповідно до цілей та освітніх стандартів.

«Я»-концепція – сукупність всіх уявлень людини про себе, пов'язана з їх оцінкою.

«Я-образ» – остаточне уявлення про себе, результат роботи над пізнанням себе, осмислення своєї ролі на кожному життєвому етапі; особистість у єдності всіх аспектів її буття, відтворених у самосвідомості.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни

«Педагогіка»

(для студентів денної форми навчання
напряму підготовки А5 Професійна освіта)

Укладач:

О.Г. КУЗЬМЕНКО

Оригінал-макет

Підписано до друку _____

Формат 60x84 $\frac{1}{16}$. Папір типогр. Гарнітура Times.

Друк офсетний. Умов. друк. арк. _____. Обл.-вид. арк. ____.

Тираж ____ екз. Вид. № _____. Замов. №. Ціна договірна.

Видавництво Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля

Адреса університета: вул Іоанна Павла II, 17

Тел.+38(050)218 04 78, факс (06452) 4 03 42

e-mail: vidavnictvoSNU.ua@gmail.com.